

SZINDBÁD MEGÖREGSZIK

A betegségekől, anyagi gondoktól gyötört író Óbudán már nem az a dalia, aki a Margitszigeten s főleg az első világháború idején volt. Nem ugrik ki miatta több nő az ablakon – Szindbád rádöbben arra, hogy megöregedett. Öniróniával mondja a szerelmesek számára írt *Budai útmutató*-ban. „Ha egynémely helyet elfelejtek, ne írja az olvasó találékonyaságom rovására, hanem *előrehaladott koromat tegye felelőssé, amely gyakorlatilag már nem alkalmas a tapasztalatokra.*”

„Mit mondanak hozzád az asszonyok – kérdezi az *Antal és a papmacská*-ban –, ha nőies dolgokba vágod a fejszédet? Panaszkodnak vagy dicsérnek, mint régen, amikor úgy pislogott minden nőszemély, mint a rimóci nyúl? [...] Dudorászik hangjuk, mint a papírskatulyába fogott légy, amikor veled beszélnek? Mit észlelsz, mikor rád vetik a tekintetüket? Hányadik gombot nézik a mellényeden? A szíved környékén vagy az óraláncod mellett lévő gombokat? Vagy talán a vitézkötést, mint a régi huszárnadrágokon? [...] Mondd szeretnek szent szerelemmel, minden gondolattal, lélegzetvétellel, mosakodással és más életbeli teendőkkel – szeretnek még a nők? Vagy csak papmacskát adogatnak az igaz szerelem virágai helyett?”

Talán a legkegyetlenebbül őszinte Szindbád-novella a *Születésnap kalandok*. Az ötvenharmadik születésnapját Óbudán ünneplő Szindbádot két nő köszönti: Bettina, az érett (sőt: túl-érett) rajztanárnő s egy tizenöt éves apácanövendék, Orsolya. „Megcukrosodott tavalyi befőttesüveg az egyik, amelyben tán a dió ízei lesznek megérezhetők az üveg felnyitása után, míg a másik csak zöld füge (Szindbád orrán), amelynek ízeit szentelt vízen, ostyán, szent éneken át kell megtalálni.”

Bettinának megígéri Szindbád, hogy férjhez adja – miután meggyőződött róla, hogy a hölgy már elég érett a férjhezmenetelre.

Orsolya a zárda kertjéből hoz virágot s hozza a fejedelemasszony üdvözlését. Szindbád belső monológja következik: „– Nem szabad megfélekedni, hogy úriember vagyok, mégpedig egy bácsi, akinek elsősorban imponálni kell, mint egy püspöknek – mondogatta magában Szindbád, amíg a zöld fügecskét különböző ürügyek alatt megcsókolta. – *Nagy szerencsétlenség ötvenhárom esztendősnak lenni, tiszteletre törekedni, holott az ember egészen mást akarna elérni. [...]* De mondd, ó mondd nekem, *hogyan volna az elérhető, hogy ez az apácanövendék valóban szívből megöleljen egy szürke főt, amelynek baloldalán már hálósodnak az erek, meszesednek az véredények, durvulnak a nemes arcvonások, a ráncok hosszú útvonalakban mendegélnek, mint végtelen útjai a könnyeknek, amelyeket majd akkor sírunk, midőn rövid idő múlva meg kell halni?* [...] Mondd, te álomtalan, tüztelen, játékok felett érzékenykedő ifjúság, megérdemelnéd-e, ha álmaimat feltárnám előtted, mint a pokol kapuját? Meg tudnád-e fogni két kis kezembe a szívemet, mint egy öreg varjú[t]? Tudnád-e tisztelni és hevülten szeretni egyszerre Szindbád bácsit?”

Elmondhatatlan vágvai helyett Szindbád fájós háta megnyomogatásával is megelégszik.

Részletek a *Krúdy estéje* című tanulmányból. A jegyzeteket lásd ott. A kiemelések tőlem valók. (T. J.)

Azért beszéltünk annyit az öregedő Krúdy problémáiról, hogy ne csak feleségét okoljuk második házassága csődjéért.

„Vannak Linda néni a világon – mondja az újabb Krúdy-képmás, Szabolcs vezér (az *Etel király kincse*-ben) –, akik a Szabolcs vezéreknek nagy célok kitűzésében segédkeznek, akik nem hagyják a férfit örökös tervezetés, programkövacsolás nélkül, akik még éjszaka is felköltik az embert, hogy elmondják azt, amit álmodtak... Vannak Linda néni, akik mindig akarnak valamit a holnaptól, a legközelebbi vagy a messzebb jövőtől, akik mindig tartogatnak valamely ábrándot a begyükben és azzal nyugtalanítják a mellettük, körülöttük levő lelkeket. Linda néni (Szabolcs vezér Linda nénije) nem akart semmit, csak azt, hogy Szabolcs vezér mindig otthon üljön, és még Kálnay László látogatásait is megbocsátotta, ha azok a látogatások nem végződtek azzal, hogy Szabolcs vezért valamely gyűlésbe, értekezletre vagy egyéb haszontalanságra csábították.”

Hát igen, Krúdy nem volt otthon ülő, felesége szoknyája mellett megbúvó férj: olyan feleség kellett volna, aki serkenti, új és új – irodalmi! – sikerre inspirálja. Második felesége huszonegy évvel fiatalabb volt az írónál. Krúdy Zsuzsa emlékezete szerint szülei mindig külön aludtak.

Deák Lajosné, Krúdy sógornője (felesége húga) úgy tudja, igen féltékeny férj volt az író Óbudán. Nem alaptalanul. Balogh Jolánt, Krúdy Zsuzsa tanulóújságát idézzük, aki az utolsó években Krúdyéknál lakott: „sajnos az utolsó években nem éltek jó házasságot a Zsuzsi néniék s valakije volt a Zsuzsi néninek, aki a végén el is vette feleségül. Egy mérnök volt, Surány Pálnak hívták. Az is Óbudán lakott, csak az a Bécsi úton lakott, nálunk csak a Kiscelli utcán fel kellett menni s ugyanolyan irányban lakott a Bécsi úton, mint mi a Lajos utcai részről a Templom utcában”.

Megerősíti ezt dr. Votisky Gézáne Krúdy Ilona közlése: Értésülve az író haláláról „Fölmertünk a temetésre és azzal fogadott minket [...] a cselédlány, *hogy a nagyságosasszony már hónapok óta nem lakik itthon*. Mióta az úr komolyan beteg, nincs itthon, csak engem küldött takarítani mindig el.”

Krúdy Gyula, mint élete valamennyi fontos eseményét – ezt az utolsó szomorú élményét is megírta (a *Purgatórium*-ban, ahol Karvalyi úr nevét nyugodtan olvashatjuk Krúdy úrnak): Karvalyi úr „Lelki beteg volt, a felesége elől bujdosott. Ez a feleség egy feltűnően rövidre nyírott hajú, kifestett, terjedelmes, de fiatal asszonyság, akinek meglehetősen pörgött a nyelve férje kocsmajárása miatt (más hibát nem tudott felhozni), aki nyilván a szanatóriumot is kocsmának nézte a földszinten terített, bejáró gyomorbetegék étterme miatt, *ez a feleség egykoron és egyszerűen megszökött Karvalyi úrtól, de a nők gyakori szemérmertlenségével az anyagi összeköttetést továbbra is fenn akarta tartani Karvalyi úrral, aki emiatt kénytelen volt elmenekülni otthonából és egy betegház lakói közé felvétetni magát.*”

A további sorok: a megcsalt férj irodalmi bosszúja: „Ismertem ezeket a pénzt ide! kiáltással járó hölgyeket. Többnyire nagyétkűek voltak, rendszerint a kirántott borjúhúst tömködték magukba, de hajlamosak voltak a különböző édes tésztákhoz is, amelyeket elgondolkozva emlegettek. Levest fogyókúra szempontjából nem fogyasztottak és kétségbe ejtették a velük élő férfiakat állati önzésükkel.”

„Ugyanezek a nők edespálinkákat, pezsgőket és más hasonló italokat kedveltek a gramofonzene mellett, elbújva, mint boldogtalan regényhősök mindenféle díványpárnák mögé, amelyek szerelmi kalandjaikból ismeretesek voltak, és férjüket a lehető legnagyobb megvetéssel

kezelték, miután az fél liter bort engedélyezett magának valamely bormérő helyen, ahol felváltva hallgatta a betévedő téli fuvarosok mendemondáit a mérőasztal körül, vagy pedig a törvényszéki irodatisztek fontoskodását törzsasztaluk körül. [...]

– Hitvány kocsmajáró gazember! – üvöltötték ezek az édespálkás hölgyek Karvalyi úrnak és más uraknak, akik nem akartak mindenben engedelmeskedni nekik. – Pénzt ide! Tán csak nem hagytad az utolsó garasodat is a kocsmában?”